

ELCSERÉLT VILÁG

Befejezetlen múlt

GELENCSÉR GÁBOR

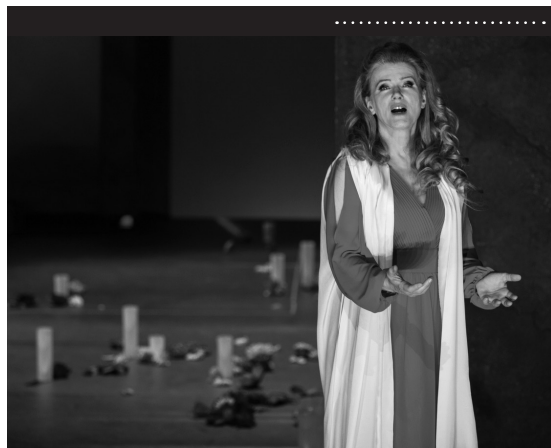
A JELENT FELKAVARÓ MÚLT VON TROTTA ALAPTÉMÁJA.

Von Trottát saját, német új filmes gyökerei miatt is a múltat és a jelent történelmi, politikai összefüggésben faggató, a politikai modernizmus élvonalába tartozó alkotónak ismerjük, akinek legfőbb motívuma a magánéletbe betörő külvilág drámája, ahogy erről a Volker Schlöndorff-fal forgatott Heinrich Böll-adaptáció, a *Katharina Blum elveszett tisztessége* már 1975-ben tanúskodik. Az *Elcserélt világ* múltkereséséből azonban hiányzik a történelem tökesúlya, így a film jóval általánosabb tanulságokkal szolgál, mondjuk, a női sorsról vagy a Z generáció érdeklődéséről felmenőik viselt dolgai iránt.

A számos motívumában előképnek tekinthető 2003-as *Rosenstrasséban* a háborús vészkorszakba nyúlnak a jelenbéli haláleset miatt megcibált családgyökerei, a rendező biopicjei pedig kifejezetten aktuálpolitikai felhangúak (*Rosa Luxemburg*, 1986; *Hanna Arendt*, 2012). A hétköznapi csendes fáradt nyugalomát ezúttal is haláleset, illetve abból

„Hiányzik a történelem tökesúlya”

(Barbara Sukowa)

fakadó „reinkarnáció” zaklatja fel: az özvegyen maradt idős német férfi egy New Yorkban élő operaénekesnőben halott feleségének hasonmását ismeri fel. Ellentmondást nem tűrő erőszakkal szalasztja lányát egyenesen a Metropolitan öltözőjébe, hozná el látogatóba a különös idegent – akiről, persze, kiderül, nem is annyira idegen, hanem felesége titokban megszült első gyermeke, az apa pedig az ő gyűlölt bátyja. Ennyi melodramai fordulat nemcsak egy családban, hanem egy filmben is sok(k). Rádásul az író-rendező nem nagyon nehezíti meg a történet kibontakozását: a nyomozóvá avasztott leánygyermek szinte rögtön az operaénekesnő ügynökének karjába (pontosabban ágyába) fut, így azonnali hatékony segítőtársa is akad. A másik nem túl eredeti dramaturgiai motívum a sora előkerülő dobozok felnyitásával kapcsolatos, amelyekből egyre világosabb bizonyítékokként régi levelek és fényképek kerülnek elő. S hogy ez a bizarr történet mit is bizonyít? Egyrészt a nők áldozati sorsát a férfiak önző és erőszakos bűnei miatt. A múltban az anya zsarnok férje miatt kényszerül kettős életre és egyik gyermekének elhagyására, de titkos szerelmének önző természetére is történik utalás. A jelenben a sikeres operaénekesnő hirtelen szembesül valódi anyjának emlékével, míg apjával személyesen is módja lesz megismerkedni, aki egy rövid lelki krízist követően meglátogatja őt New Yorkban,

hogy együtt koccintsanak a múltra – és a jövőre. A jelen másik hőse, a nyomozásba belehajszolt lány váratlanul talál magának egy féltestvért – meg sötét titkokat az apák múltjában. Még szerencse, hogy járulékos elemként a szerelmét is megleli, aki bizonyára a történet elején akadozó énekesnői karrierjét is egyengetni fogja.

Nehéz nem iróniával felidézni a történetet, amelyet az menthet, hogy néha maga a rendező is él vele. A két idős testvér gyerekes verekedéssé fajuló nagy szembesítő beszélgetése például ilyen pillanat – a jelen lévő lány/unokahűg nem is bírja ki nevetés nélkül. A másik az operaénekesnő kamasz fiával kapcsolatos. A háttérben a maga életét élő legfiatalabb generáció hozzáállása a felnőttek zűrös múltjához a film legeredetibb mozzanata. Az operaénekesnő újlag felfedezett New Yorkba látogató apját ő engedi be a lakásba. Anyjának csak annyit mond, várja őt egy idős német férfi, s amikor az megkérdezi, tudja-e, ki az, közönyösen rávágja: a nagyapám. Ennyi.

Margarethe von Trotta rutinosabb rendező annál, hogy kitűnő színészeivel, a német új film nagyasszonyával, Barbara Sukovával és a mai kor sztárjával, Katja Riemann-nal, továbbá a különféle helyszínek hangulatával és az események jól adagolt ritmusával ne társítson némi élvezeti értéket filmjéhez. Ezen a téren legsikeresebb elem a zene: az összes nőalak énekes, s az élőket halljuk is – méghozzá a színésznők saját hangján – klasszikus operákat és dalokat, illetve Rodriguez-feldolgozásokat megszólaltatni. Ám hogy a melodráma ne lépjen át karriertörténettel fűszerezett családgyejesítésbe, az utolsó snitben a kísértő feleség sötét alakja magasodik a magára maradt rémült férj fölé. S ez az árnyék mintha egyúttal a német új film figyelmeztetése is volna: Ne feledd a múltad!

ELCSERÉLT VILÁG (*Die abhandene Welt*) – német, 2015. Rendezte és írta: **Margarethe von Trotta**. Kép: **Axel Block**. Zene: **Sven Rossenbach**, **Florian von Volxem**. Szereplők: **Katja Riemann** (Sophie), **Barbara Sukowa** (Caterina/Evelyn), **Matthias Habich** (Paul), **Robert Seeliger** (Philipp). Gyártó: **Tele München / Clasart Film- und Fernsehproduction / Schenk Productions**. Forgalmazó: **Vertigo Média Kft.** *Feliratos.* 101 perc.

■ **ÜTŐS CSAJOK**

Nők a szorítóban

■ **HORECZKY KRISZTINA**

NORDIN ESZTER DOKUJA NÉGY MAGYAR BOKSZOLÓNŐRŐL.

Családja, így édesapja, Pártos Géza (1917-2003) színházi és filmrendező 1969-es disszidálása után Nordin Eszter a kaliforniai Pitzer College-ban szerzett diplomát, majd a londoni BBC-televízió Dráma és Dokumentumfilm Főosztályán is dolgozott. Magyarországi pályafutásának ugyanúgy része a *Barátok* közt főrendezősege, mint az értelmi sérült fiatalok szexuális életéről forgatott, külhonban is elismert 2002-es dokumentumfilmje, a *Tabu*. A magyar HBO-n májusban bemutatott, legújabb HBO-Europe doku, az *Ütős csajok* alkotóját három esztendővel ezelőttig hidegen hagyta az öklövívás, majd nemtársait látva a ringben kíváncsivá tette, miért választja a fehérnép ezt az ütéalapú sportot?

A profi boksszal támogatók híján nyolc éve felhagyó, 2003-ban WIBF-GBU légsúlyú világbajnok Miló Viktória szerint a problémák, a traumák tesznek valakit jó öklözővé. A tizenegyszeres All Style karate, és kétszeres kung-fu világbajnokot a megfelelési kényszer és a bizonyítási vágy hajtotta. Erről a 38 éves, rutinos (bulvár)média-szeplő ugyanolyan nyíltan beszél, mint erőszakos és szigorú természetéről, továbbá az internetes kommentek olvasásának tulajdonított egykori krónikus depressziójáról. A tízéves Apostol Csenge, a 2013-as WBC junior világbajnoki övét könnyűsúlyban a Lurdy Házban megszerző Gina Chamie, és a harmincnégy esztendőes Némedi-Varga Csilla esetében a motiváció a sportjuk iránti szenvedély. Ennek oka azonban ismeretlen marad, míg az egri Honvéd SE-ben tai-qui bokszot is űző Csengénél számolni kell az öt kétéves korától bokszoltató apa ambícióival. Az apa személye, az apakép feltűnően hangsúlyos (lehet) a kvartett összes tagjá-

nak életében, ám a filmben – érdemben – korántsem az.

A direktor, és Vészits Andrea dramaturg elnagyolt, egyszemélyes miniportrékat skiccel föl a hősnőkről. Az 1990-es születésű, hajdani amatőr és profi kickbokszt világbajnok Chamie-ről a hálón olvastam, hogy szír felmenőkkel bír, s hogy a Keleti István Művészeti Iskolában színész-bábszínész szakra járt. A hazai versenyzők számára hivatalosan 1996 óta gyakorolható amatőr női bokszról, valamint a profivá válásról alig tudni meg valamit, túl azon, hogy itthon a női hivatásos boksz szponzorok hiányában nem jelent megélhetést. Az edző-menedzser Feja Tibor bizton bőséggel szolgált volna információival, ám ehelyett főleg azt látjuk, amint a nekikeseredett „lányait” pátyolgatja. A glamúrmentes környezetéről, és az általánosan alacsony presztízsről így is árulkodik, hogy Némedi-Varga Csilla akkor ábrándult ki a profi-

„Glamúrmentes környezet”
(Miló Viktória)

létből, mikor tavaly, karrierje fontos állomásán a szervezők szállodai ágyára hajították a bankókat a bulgáriai Vracában. Úgy érezte magát (kivált vesztesként), akár egy „sarkon álló”.

A 74 perces doku, melyben leginkább sérüléseket, könnyeket, kilátástalanságot, kétségeket mutatnak, elsősorban genderműként érdekes. „Belül nem lány vagyok, hanem fiú. (...) Ezért jött az az ötletem, hogy fiús lány” – így Csenge, a film legnagyobb egyénisége; rajta kívül mindegyik heroína kényszeresen bizonygatja az amúgy látszatra nyilvánvaló feminin jellegét. Mindöjük a boksszal azonosítja az erőt, a nőiességét pedig a sütés-főzéssel, a magas sarkú viselésével, a műkörmmel, a párkapcsolatával, vagy ha szingli, hajdani aktfókkkal demonstrálja. Mindez felvet számos, nem pusztán szocializációs kérdést, amellet, hogy a női bokszra hatványozottan igaz, ami a bokszra általában: nem a középosztály gyermekeinek sportja, ahogyan ezek a nők sem az emancipáció élharcosai. Miközben – hasonlóan a kakasviadok miliójét árasztó női pankrációhoz, izszipbirkózáshoz – egy, a férfiaságot szimbolizáló küzdősport az identitásuk meghatározó eleme, a férfi-női szerepekről sztereotípiákban gondolkodnak. Ezen ellentmondás miatt tartom izgalmasnak, sőt fontosnak az esztétikájában is konzervatív, gyengén szerkesztett munkát, amely megelégszik a felszín kedélyes, családbarát, „nőcis” karcolgatásával.

ÜTŐS CSAJOK – magyar dokumentumfilm, 2016. Rendezte: **Nordin Eszter**. Gyártó: **HBO**. 74 perc.

